

EK FİİL (EK EYLEM)

Ek Fiilin 2 Görevi Vardır:

- 1.** İsimlere ya da isim soylu sözcüklere gelerek onları yüklem yapmak
(sıfat, zamir, zarf, edat, bağlaç, ünlem \Rightarrow isim soylu kelimeler)
- 2.** Basit zamanlı (çekimli) fiilleri, birleşik zamanlı (çekimli) yapmak

- ✓ Buralar bir zamanlar tarlaymıř.
- ✓ Zor günlerimde bana destek olan, beni buralara getiren kişi annemdir.
- ✓ Az önce beni soran kişi, kimdi?
- ✓ Dün okula gelemedim, çünkü çok hastaydım.
- ✓ Paran yoksa, borç verebilirim.

- ✓ Çok yorgunum(dur).
- ✓ Bir varmış, bir yokmuş.
- ✓ Okuduğum en güzel kitaptı.

1) İsim Soylu Kelimelere Gelerek Onları Yükleme Yapmak

İsimlerin ya da isim soylu kelimelerin yükleme olmasını sağlayan **i- (imek)** fiilidir.

Bu i- fiiline **ek fiil** denir.

Diğer bütün fiillerden farklı olarak **ek olma özelliğine sahip** olduğu için **ek fiil** adını almıştır.

- Esra, Emine'nin en yakın arkadaşı i-di.
- Esra, Emine'nin en yakın arkadaşıydı.

NOT: İsimlere ya da isim soylu kelimelere gelerek onları yüklem yapan ek fiilin **dört çekimi** vardır:

a) Ek fiilin görülen geçmiş zamanı: i-di

b) Ek fiilin öğrenilen geçmiş zamanı: i-miş

c) Ek fiilin şartı: i-se

d) Ek fiilin geniş zamanı: i-dir

a)Ek Fiilin Bilinen (Görülen) Geçmiş Zamanı

Bahsedilen duruma **tanık olma** anlamına gelir.

- * Sana bu mektupları yazan bendim.
- * O zamanlar çok zengindim.
- * Hafta sonu köydeydik.
- * Dün okulda yoktun, niye gelmedin?
- * Çok güzel bir gündü.
- *Geçen sene daha çalışkandın.

b) Ek Fiilin Öğrenilen (Duyulan) Geçmiş Zamanı

Bahsedileni duyma, öğrenme, sonradan fark etme anlamına gelir.

* Bu takım son yılların en iyi takımıymış.

* İsteddiği tek şey huzurmuş.

*Arkadaşına göre daha çalışkanmış.

*Dediklerine göre bu sınıfın en başarılı öğrencisiymişsin.

* Onu ihbar eden mahalledekilermiş.

*Buralarda Gülnihal Hanım diye biri varmış.

*Bebekken çok yaramazmışım.

- ✓ *Askerdeyken ailesine uzun bir mektup yazmış.*
- ✓ *En sevdiği mevsim, yazmış.*

c) Ek fiilin Şartı:

- * Dürüst bir adamsan, sözünde durursun.
- * Hava güneşliyse, pikniğe gidebiliriz.
- * Moralin bozuksa dışarı çıkmayalım.
- * Sözü edilen vatansa, gerisi teferruattır.
- * Hastaysanız gidebilirsiniz.
- * Benim adım da Emine'yse bu sorunu çözerim.

d) Ek Fiilin Geniş Zamanı

“-dir” ekiyle yapılır ve bu ek sık sık düşer.

- * Bu çocuğun sesi güzeldir.
- * Ben, öğretmenim.
- * Cebimde 20 TL var.

- * Bu sınıfın en çalışkanıyım.
- * Bu sınıfın en çalışkanısın.
- * Bu sınıfın en çalışkanı.
- * Bu sınıfın en çalışkanıyız.
- * Bu sınıfın en çalışkanısınız.
- * Bu sınıfın en çalışkanlarıdır.

NOT: Ek fiilin **geniş zamanda çekimi** farklı Őekillerde yapılabilmektedir, bu durum Türkçenin esnek bir dil olduğunun göstergesidir.

1- zeki i-dir-im

2- zeki -dir-im

3- zekiyimdir

4- zekiyim

EK FİİLİN OLUMSUZU

Ek fiilin olumsuzu “değil” ve “yok”

kelimeleriyle yapılır.

mutluyum \Rightarrow mutlu değilim

param var \Rightarrow param yok

Kelime	Ek Fiilin Bilinen Geçmiş Zamanı	Ek Fiilin Öğrenilen Geçmiş Zamanı	Ek Fiilin Şartı	Ek Fiilin Geniş Zamanı
zayıf				
mutlu				
sevinçli				
yorgun				
dertli				

UYARI: Ek fiilin olumsuz sorusu “değil mi?” kalıbıyla yapılır.

- mutluyum: olumlu
- mutlu değilim: olumsuz
- mutlu değil miyim?: olumsuz soru

Vücudu kirlidir, esmerdir, yamyassıdır. Yanlarındaki lekelerse bir başka âlemdir. Bu balık, vaktiyle korkunç bir canavarmış. Sonradan uysallaşmış. Beni etkileyen, eski canavarlığını hatırlatan görünüşüydü. Bu görünüşüyle de denizdeki bütün canlıları korkutması, son derece doğal bir şeydi.

ŞİMDİ SIRA SİZDE!

- Nerede hareket varsa, orada bereket vardır.
- Ak akçe kara gün içindir.

2. Ek Fiilin Basit Zamanlı Fiilleri Birleşik Zamanlı Yapması

Normal bir fiil çekimi:

Fiil kök ya da gövdesi + kip eki + kişi eki =
basit zamanlı (çekimli) fiili

Fiil kök ya da gövdesi + 1. kip eki + ek fiilin kipi + kişi eki =
birleşik zamanlı (çekimli) fiili

Birleşik Çekim 3 Şekilde Yapılır:

- 1. Ek Fiilin Hikâyesi (i –di)**
- 2. Ek Fiilin Rivayeti (i-miş)**
- 3. Ek Fiilin Şartı (i – se)**

1. Ek Fiilin Hikâyesi: fiil + kip eki + i-di + kişi eki

yaptıydım	aldıydım : Bilinen geçmiş zamanın hikâyesi
yapmıştım	almıştım : Öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesi
yapıyordum	alıyordum : Şimdiki zamanın hikâyesi
yapacaktım	alacaktım : Gelecek zamanın hikâyesi
yapardım	alırdım : Geniş zamanın hikâyesi
yapmalıydım	almalıydım : Gereklilik kipinin hikâyesi
yapaydım	alaydım : İstek kipinin hikâyesi
yapsaydım	alsaydım : Şart kipinin hikâyesi

UYARI: Emir kipinin birleşik çekimi yoktur.

NİYE?

Çünkü emir kipinin eki yoktur.

2. Ek Fiilin Rivayeti: fiil + kip eki + i-miş + kişi eki

hazırlamışmış: Öğrenilen geçmiş zamanın rivayeti

hazırlıyormuş : Şimdiki zamanın rivayeti

hazırlayacakmış: Gelecek zamanın rivayeti

hazırlarmış: Geniş zamanın rivayeti

hazırlamalıymış: Gereklilik kipinin rivayeti

hazırlayaymış: İstek kipinin rivayeti

hazırlasaymış: Şart kipinin rivayeti

NOT: Bilinen geçmiş zamanın, rivayeti yoktur.

3. Ek Fiilin Şartı: fiil + kip eki + i-se + kişi eki

çalıştıysan: Bilinen geçmiş zamanın şartı

çalışmışsan : Öğrenilen geçmiş zamanın şartı

çalışıyorsan: Şimdiki zamanın şartı

çalışacaksan: Gelecek zamanın şartı

çalışırsan: Geniş zamanın şartı

çalışmalıysan: Gereklilik kipinin şartı

NOT: İstek ve şart kipinin şartlı birleşik çekimi yoktur.

DİKKAT, ÇOK ÖNEMLİ!

Birleşik zamanlı fiille, birleşik yapılı fiil aynı şey değildir.

yapabilirim ≠ yapmıştım

birleşik yapılı ≠ birleşik zamanlı

EK FİİLİN CÜMLEYE KATTIĞI ANLAMLAR

1. Şart Anlamı:

- * Ne ekersen onu biçersin.
- * Ne doğrarsan aşına, o çıkar kaşığına.
- * Çok çalışırsan o sınavı kazanırsın.
- * Verdiğin sözü tutarsan herkesin güvenini kazanırsın.

2. Küçümseme Anlamı: (Alay, kinaye)

- * Yüreğinin sesini dinlemişmiş.
- * Sınava çok çalışmışmış.
- * Düğününü Çırağan Sarayı'nda yapmışmış.

3. Gereklilik Anlamı:

- * Daha yolun başındayken hatırlatmalıydın.
- * Çalışmaya daha önce başlamalıydık.

4. Terk Edilmiş Alışkanlık:

- * Babam eskiden sigara ıçerdi.
- * Küçükken birbirimize mektup yazardık.

5. Gerçekleşmemiş Niyet:

- * Ömrü yetseydi daha ne hikâyeler yazacaktı.
- * Hafta sonu pikniğe gidecektik.

6. Kesinlik Anlamı:

- * Çıkabilirsiniz toplantı bitmiştir.
- * Bırakın kalemleri, sınav sona ermiştir.
- * Tek bir kelime dahi duymak istemiyorum, bu konu burada kapanmıştır.

7. İhtimal Anlamı:

- * Bu saatte arama, çoktan **uyumuştur.**
- * Otobüs şimdi Ankara'ya **varmıştır.**
- * Aradan yıllar geçti, evlenip çoluk çocuğa **karişmiştir.**
- *Aradığınız evrak, kayıtlarda çıkmadığına göre **kaybolmuştur.**

8. Umursamama Anlamı:

- Napalım canım, o da yatmayıp çalışsaydı.

çalışaydı.

aklını başına alaydı.